

2016'da Rusya Federasyonu ve Kırım Yarımadası'nda Gerçekleştirilen Devlet Duması Seçimini Yeniden Düşünme: Kültürel Sosyolojik Bir Çerçeve*

Rethinking 2016 Election of the State Duma in the Russian Federation and the Crimean Peninsula: A Cultural Sociological Framework

Vildane ÖZKAN

Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü,
ORCID: 0000-0002-1534-9948, e-mail: vildaneozkan@gmail.com

Öz

Makalenin amacı, 18 Eylül 2016 tarihinde Rusya Federasyonu ve Kırım Yarımadası'nda gerçekleştirilen Devlet Duması seçimini kültürel sosyolojik bir çerçevede çözümlenektir. Çözümleme; seçim boykotu ve hileleri, yeni seçim sistemi, muhaliflerin durumu, seçim sonuçlarını tanıyan ve tanımayan ülkelerin açıklamaları vb. gibi ulusal ve uluslararası değişkenler göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. 2016 seçimleri, Rusya tarafından referandum oyunuyla ilhak edildikten sonra Kırım'da yapılan ilk Devlet Duması seçimi olması dolayısıyla önemlidir. Çünkü bu seçimle birlikte yeni bir politik ve toplumsal-kültürel süreç başladı. Makale, bir yandan nitel araştırma yönteminin görüşme ve gözlem teknikleriyle elde edilen birincil verilere, diğer yandan akademi ve medya kaynaklarından elde edilen ikincil verilere dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 2016 Devlet Duması Seçimi, Rusya Federasyonu, Kırım Yarımadası, Rekabet Simgesi, Rus Yayılmacı Kültür

Abstract

The aim of the article is to analyze the State Duma election held in the Russian Federation and the Crimean Peninsula on September 18, 2016, within a cultural sociological framework. The analysis is done by taking into account national and international variables such as the election boycott and fraud, the new election system, the situation of the opponents, statements of countries that recognize and do not recognize the election results, etc. The 2016 elections are important because they were the first State Duma elections held in Crimea after being annexed by Russia via referendum game. Because with this election, a new political and socio-cultural process started. The article is based on primary data obtained through the interview and observation techniques of the qualitative research method, on the one hand, and secondary data obtained from academic and media sources, on the other hand.

Keywords: 2016 State Duma Election, Russian Federation, Crimean Peninsula, Competition Symbol, Russian Expansionist Culture

*Makale, yazar tarafından 2016'da Rusya Federasyonu'nda gerçekleşen Duma seçimleri sonrasında kaleme alınarak *Sorgulama Zamanı Düşünce Topluluğu* sayfasında blog yazısı olarak yayınlanan taslak bir yazının, araştırma makalesine dönüştürülerek geliştirilmiş halidir.

Makale Türü / Article Type Araştırma Makalesi / Research Article	Başvuru Tarihi / Submitted 25.11.2023	Kabul Tarihi / Accepted 20.05.2024
Bu makaleye atf için / To cite this article Özkan, V. (2024). 2016'da Rusya Federasyonu ve Kırım Yarımadası'nda Gerçekleştirilen Devlet Duması Seçimini Yeniden Düşünme: Kültürel Sosyolojik Bir Çerçeve. <i>Bölgesel Araştırmalar Dergisi</i> , 8(1), 78-104.		

Giriş

Rusya Federasyonu (Rusya, RF), 21 cumhuriyet, 46 eyalet (oblast), 9 kenar (kray), 3 federe kent, 4 otonom ilçe (okrug) ve bir otonom eyaletten oluşmaktadır. Bununla birlikte 16 Mart 2014 tarihinde Ukrayna'nın sınırları içinde yer alan Kırım Özerk Cumhuriyeti'nde düzenlenen "referandum oyunu" ile Kırım yarımadası Rusya tarafından ilhak edildiğinden beri, Moskova merkezli resmi rakamlar yarımadayı "Kırım Cumhuriyeti" adı altında ekleyerek RF'nin cumhuriyet sayısını 22 olarak (Konstitutsiya Rossiyskaya Federatsii, y.k.a) göstermektedir. Böylece Rusya Federasyonu, 84 federe birimden oluşmakta ancak resmi rakamlar bu sayıyı, Kırım'ı dâhil ederek 85 olarak göstermektedir.¹

Ancak günümüzde Türkiye'nin de dâhil olduğu birçok ülke, Kırım'ı Ukrayna'nın bir parçası olarak tanımayı sürdürmekte olup Rusya'nın bir parçası olarak tanımamaktadır. Bu doğrultuda söz konusu ülkeler, Rusya tarafından Kırım'da gerçekleştirilen 18 Eylül 2016'daki Devlet Duması seçimlerini de tanımamaktadırlar.

Rusya Federasyonu parlamentosu, iki kanattan oluşur: Yasama işlevi ağır basan alt kanat Devlet Duması (kısacası: Duma) ve temsil ile danışma işlevi ağır basan üst kanat Federasyon Konseyi. Devlet Duması, beş yılda bir yapılan seçimle kurulmakta olup 450 milletvekilinden oluşur. Federasyon Konseyi ise federal birimlerin her birinin iki senatör göndermesiyle kurulmakta olup 168 üyeden oluşmaktadır. Ancak yukarıda sözü edilen referandumdan sonra Kırım'dan gönderilen senatörlerle birlikte Federasyon Konseyi'nde 170 üye (Konstitutsiya Rossiyskaya Federatsii, y.k.b) yer alır.

Yönetim hiyerarşisindeki sıralamada Devlet Başkanı ve Başbakan'dan sonra, üçüncü etkili konum Federasyon Konseyi Başkanı'na aittir. Yarı başkanlık sistemiyle yönetilen RF'de seçim sonrasında hükümeti, Devlet Başkanı kurmaktadır.

Bu makalede, 18 Eylül 2016 tarihinde Rusya Federasyonu ve Kırım yarımadasında gerçekleştirilen Devlet Duması seçimleri, bazı toplumsal-kültürel değişkenler bağlamında kültürel sosyolojik bir çerçevede çözümlenmektedir. Çözümleme; seçim boykotu ve hileleri, yeni seçim sistemi, muhaliflerin durumu, seçim sonuçlarını tanıyan ve tanımayan ülkelerin açıklamaları vb. gibi ulusal ve uluslararası değişkenler göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. 2016 seçimleri, Rusya tarafından referandum oyunuyla ilhak edildikten sonra Kırım'da yapılan ilk Devlet Duması seçimleri olması dolayısıyla önemlidir. Çünkü bu seçimle birlikte günümüzde de devam eden yeni bir politik ve toplumsal-kültürel süreç başlamıştır. Makale, bir yandan nitel araştırma yönteminin

---

¹ 3 Ekim 2022 tarihinde, Devlet Duması milletvekilleri tarafından Ukrayna'nın dört bölgesinin daha Rusya Federasyonu'na dâhil edilmesine ilişkin bir yasa onaylandı. Söz konusu dört bölge şöyledir: Sözde Donetsk Halk Cumhuriyeti, sözde Luhansk Halk Cumhuriyeti, Zaporijya/Zaporozje ve Herson. 5 Kasım 2022 tarihinde ise RF Devlet Başkanı Vladimir Putin söz konusu yasayı imzaladı. Ukrayna'dan koparılan dört bölgenin Rusya'ya tümüyle dâhil edilmesinin, 1 Ocak 2026'ya kadar sürecek bir geçiş dönemiyle gerçekleştirilmesi planlandı (Duma, 2022). Bu nedenle söz konusu dört bölge (Donetsk, Luhansk, Zaporijya, Herson), RF Anayasası'nda henüz Rusya'nın bir toprağı olarak gösterilmemektedir. Ancak Kırım, 2014'ten beri RF Anayasası'nda Rusya'nın bir toprağı olarak gösterilmektedir.

görüşme ve gözlem teknikleriyle elde edilen birincil verilere, diğer yandan akademi ve medya kaynaklarından elde edilen ikincil verilere dayanmaktadır.

2016'daki Duma seçimlerinde iki temel rakibin birbirlerine karşı kullandıkları rekabet simgeleri (bkz. *Görsel 1* ve *Görsel 2*), söz konusu seçimi görsel düzlemde özetlemektedir.

Görsel 1: Rus İktidarının (Birleşik Rusya Partisi) Seçim Sürecindeki Temel Simgesi Aziz Georgi (Jurnal FOMA, 2023)

Rus kültüründe Aziz Georgi; zafer, cesaret ve gücü simgelemektedir (Galinskaya, 2010: 90). SSCB dönemi hariç, 1472'den beri Rusya'nın devlet armasında yer alan Aziz Georgi simgesi (bkz. *Görsel 1*), Rusya bayrağından daha baskın ve yaygın biçimde kullanılmaktadır. Örneğin bozuk paraların üzerinde, çeşitli okulların simgesi olarak, seçim sandıkları üzerinde vs. Bu simge, bir yandan Bizans döneminde yaşadığı varsayılan Georgi (Yuri) adlı bir Hıristiyan azizi ve onun kötülüğe karşı mücadelesini ifade etmektedir; diğer yandan, atın üstündeki "iyilik" in temsili Moskova'yı, atın ayakları altında mızrakla öldürülen "kötülük" ün temsili kanatlı yılan ise zaman zaman değişen düşmanları temsil eder. Atın ayakları altında mızrakla başı ezilen kanatlı yılanın (bazılarına göre ejderhanın), başlangıçta Kazan, Altın Orda, Osmanlı İmparatorluğu, Türkler, vb., günümüzde ise Kazan'la beraber, İstanbul, Anglo-Saksonlar, NATO, liberaller, vb.'yi simgelemekte olduğu söylenebilir. Bu "Aziz Georgi'nin mızrağı ve öldürdüğü kanatlı yılan" simgesi, Rus iktidarı tarafından düşman olarak konumlandırıldığı taraflara karşı bir mücadele simgesi olarak sıkça kullanır.

Görsel 2, Rusya Federasyonu'nun içindeki en ünlü muhalif Aleksey Navalni'nin X hesabı @navalny tarafından 2016'daki seçim sürecinde kullanılan profil görselidir. Navalni, bu görseli "iyilik ve tarafsızlık arasındaki son savaş" olarak tanımlamaktaydı. Görselin üzerindeki #20, Rusya'nın imzalamadığı Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin 20. Maddesi'ne atıf yapmaktadır. Rusya, bu maddeyi imzalamamıştır. Muhalif Navalni ve yakın politik çevresi, söz konusu maddenin Rusya tarafından imzalanmasını talep etmekteydi. Bu madde, yasadışı yollarla zenginlik elde edenlerin

cezalandırılmasını öngörmektedir. Bu (bkz. *Görsel 2*), 2016'daki Duma seçim sürecinde muhalefetin temel ismi Navalni'nin kullandığı başlıca simgeydi.

Görsel 2: Rus Muhalefetinin Seçim Sürecindeki Temel Simgesi (Alexey Navalny [@navalny], (2016, 05 Aralık), <https://twitter.com/navalny>, X.)

2021'den beri Navalni, Rusya'da cezaevinde tutuklu bulunuyordu. 16 Şubat 2024'te tutuklu bulunduğu cezaevinde yaşamını yitirdiği bildirildi.

Gündelik Yaşamda ve Dış Politikada Partilerin Görünürlüğü: Birleşik Rusya ve LDPR

Ekim 2015 tarihinde Kızıl Meydan'ın girişinde bulunan Mareşal Georgi Jukov heykeliyle ilgili bir araştırma için, bir haftalığına Moskova'ya gidildi. Moskova'nın merkezinde çok katlı bir binanın bir dairesinde kalındı ve bir haftalık vaktin çoğu araştırma alanı olan kent merkezindeki gündelik yaşamın içinde geçirildi.

Bu bir haftalık süre içinde, Rusya Federasyonu parlamentosunun alt kanadı Devlet Duması'na 2011 yılındaki seçimle girebilmiş dört partiden ikisine rastlandı: Biri "Putin'in partisi" olarak da bilinen iktidardaki Birleşik Rusya partisi ve diğeri o sırada Duma'da en küçük parti konumundaki Rusya'nın Liberal Demokrat Partisi (LDPR).

Görsel 3. Moskova'nın Merkezinde Birleşik Rusya Partisinin Seçim Çadırı (Görsel, Ekim 2015 tarihinde yazar tarafından Moskova'da çekildi / Yazarın Özel Arşivi; bundan sonra: Y.Ö.A.).

Birleşik Rusya partisine rastlayış, yürürken görülen küçük bir çadır aracılığıyla oldu. Kızıl Meydan'a on dakikalık bir yürüme mesafesinde bulunan bir alanda, *Görsel 3*'deki

çadır görülüp fotoğrafı çekildi. Çadırda çalışanlar genç yaş grubundandı ve o sırada gözlemlendiği kadarıyla çadırı geçerken duraklayanlar da benzer yaş grubundandı.

Moskova'da LDPR'ye rastlanması ise, bir hafta süresince kalınan binadaki daireden çıkarken duyulan gürültülü sesler nedeniyle bodrum katına kısaca göz atmakla oldu. Bu sırada seslerin geldiği bodrum katındaki dairenin giriş kapısında Rusya'nın Liberal Demokrat Partisi'nin kısa adı olan "LDPR"nin yazıldığı görülüp bir görseli çekildi (bkz. *Görsel 4*). Kapı girişinin üstünde ise büyük harflerle "Rusya Federasyonu Devlet Duması Milletvekillerinin Yardımcı Birimi" yazmaktadır.

Görsel 4. Moskova'da Çok Katlı Bir Binanın Bodrum Katında LDPR Bürosu (Görsel, Ekim 2015 tarihinde yazar tarafından çekildi / Y.Ö.A.).

Ancak yukarıdaki iki görseli (*Görsel 3* ve *Görsel 4*) 2015'te çekerken, yaklaşık bir yıl sonra gerçekleşecek olan Devlet Duması seçimiyle ilgili eldeki yazının yazılacağı öngörülmediğinden ve o sırada başka bir araştırma için Moskova'da bulunduğuandan, ne Birleşik Rusya partisinin çadırında bulunanlarla ne de bodrum katında LDPR'nin dairesine girerek içeridekilerle partiler ve Rus seçim kültürü hakkında görüşüp konuşma girişiminde bulunuldu. O sırada araştırma kapsamında dikkat alanına girmemesine rağmen bu iki partinin rastlantıyla görülmesi, Birleşik Rusya ve LDPR'nin Moskova'nın merkezindeki gündelik yaşama nasıl güçlü yerleştiğini bir ölçüde gösterdi ve aynı zamanda 2016 yılındaki Duma seçiminde elde ettikleri güçlü sonuçları biraz daha anlaşılır kıldı.

Bunların dışında, Moskova'daki gündelik yaşam, 2003'ten beri iktidarda bulunan Birleşik Rusya partisinin değer olarak yaydığı simgelerle örülüdür: Örneğin Hitler'e karşı Sovyet Ordusu'nun zaferini vurgulayan siyah ve turuncu renkten oluşan "Aziz Georgi şeridi", iç ve dış turistlerin uğrak yeri olan hediyelik eşya dükkânlarında Putin'in resminin olduğu hediyelik eşyalar, Putin'in yönetiminde referandum oyunuyla yeniden ilhak edilen Kırım'ın "bir Rus toprağı" olduğu vurgusu, ayrıca yeni popüler televizyon dizilerinde duvarda asılı duran Putin'in portresi vb.

LDPR'nin ise genellikle o dönemki lideri Vladimir Jirinovski'nin saldırgan, çığırkan, gülünç, kışkırtıcı ve faşizan söylemi ile gündeme geldiğini belirtmek gerekir. 6 Nisan 2022'de yaşamını yitirene kadar Jirinovski'ye, örneğin televizyonlardaki tartışma programları, radyo programları, üniversitelerdeki söyleşilerde vs. neredeyse kesintisiz olarak saldırgan ve çığırkan söylemini kullanırken rastlamak mümkündür. Yaşamını

yitirene kadar Jirinovski'nin üniversitelerde sıklıkla yaptığı söyleşiler göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu saldırgan ve çığırtañan söyleminin, Rusya'da özellikle eğitilmiş genç yaş grubu arasında bir karşılığı olduğu söylenebilir.

Politik bir partinin; simge, slogan, lider ve söyleminin gündelik yaşamda seçmen açısından görünürlüğü, ulaşılabilirliği ve işlevselliği ölçüsünde güç kazandığı söylenebilir. Eşzamanlı olarak tam tersi de söz konusudur. Parti, gücü oranında gündelik yaşamda kültürel değeri kodları aracılığıyla varlığını yayıp duyumsatabilmektedir.

Rusya Federasyonu'nda politik partilerin, dış politikaya yönelik ilgileri ve bu ilginin nasıllığı da, partinin gücünü belirleyici bir unsurdur. Birleşik Rusya ve LDPR, Devlet Duması'nda doğrudan dış politikayla ilgilenen iki partidir. 18 Eylül 2016'daki seçim sonucuna göre, Birleşik Rusya partisi tek başına iktidardaki konumunu güçlendirerek korurken, LDPR Duma'daki dördüncü büyük parti konumundan üçüncü büyük parti konumuna geçmeyi başardı. Duma'da bulunan diğeri iki parti olan Rusya Federasyonu'nun Komünist Partisi (KPRF) ve Adil Rusya'nın ise büyük ölçüde iç politika üzerine odaklandığı söylenebilir.

18 Eylül'deki Duma seçimi öncesi paylaşılan aşağıdaki X gönderisi, Rusyalı seçmenlerin dış politikaya yoğun ilgisini bir ölçüde resmetmektedir.

Volgograd'da yaşadığını belirten Andrey Pyatov (@andreyvlz) adlı bir X [2016'daki adıyla: Twitter] kullanıcısı, 31 Temmuz 2016 tarihinde şu iletiyi paylaştı: “Ruslar benzin fiyatı, seçim, anayasa ile ilgilenmez, sadece Ukrayna faşizmi, Türk domatesi ve ABD dışişlerini bilirler.” İlk bakışta bir abartı olarak algılanabilecek olan bu ileti, esasında Rusyalı nüfusun toplumsallaşma sürecinde iç meselelerle karşılaştırıldığında dış meselelerin ağırlığını bir açıdan dile getirmektedir. Bu X gönderisi, aynı zamanda Rusyalı seçmenin son birkaç yıldır hangi dış politika konularına odaklan(dırıl)dığını da göstermektedir. Ağırlıklı olarak dış politikayla ilgili söylem kullanan partiler, Rusya'da öncelikli bir fırsata sahiptirler. Genel olarak Rusyalı seçmenin, iç politikadaki sorunlardan daha çok dış politikayla ilgilenmesinin teşvik edildiği de söylenebilir.

Dış politika ise aynı zamanda bir “düşman” algısı üretimi ile eşgüdümlüdür. Dış politika üzerinde odaklanan politik partiler dış düşman(lar)ı ve dostları aynı zamanda iç düşman ve dostları da tanımlamaktadır. Rusya'da söz konusu düşman algısı, tarihsel olarak çok güçlüdür ve özellikle eğitim sisteminde kurumsallaşmıştır.

Günümüzde Moskova'nın dış politikası büyük ölçüde Batı-karşıtı bir ilkeye dayanır (Özkan ve Dinç, 2015). Moskova merkezli dış politikanın temel düsturu şöyle özetlenebilir: “Hakikat, Batı'nın tekelinden çıkarılmalıdır.” Batı olarak görülüp bugünkü düşman olarak algılanan “şey”in adının ise Anglo-Saksonlar, Avrupa Birliği, NATO, ABD olduğu, başka bir deyişle “liberalizm” merkezleri olduğu görülmektedir. Kremlin, dış politikada liberal Batı'yı düşman olarak konumlandırırken, bu tutumun bir uzantısı olarak iç politikada iktidar ve iktidara sadık muhalif partiler (örneğin LDPR, KPRF, Adil Rusya, Vatan, Yurttaş Platformu), 18 Eylül 2016'daki Duma seçimine katılan liberal eğilimli özellikle Elma ve PARNAS partilerini dış uzantılı iç düşman olarak konumlandırmıştır.

Dış politika konusunda Birleşik Rusya ile neredeyse tümüyle uzlaşan LDPR'nin adındaki “liberal” ve “demokrat” sözcükleri soru işareti yaratabilir. Ancak LDPR partisinin

adındaki “liberal” ve “demokrat”, Rusya’da “liberal ve demokrat oluşumların bastırılmadığı” sanısı yaratmak için sadece bir örtüdür. Dolayısıyla adına rağmen LDPR, liberalizmi ve demokrasiyi değil doğrudan muhafazakâr Birleşik Rusya partisinin liberalizm ve demokrasi karşıtı politikasını gütmektedir. Ayrıca yaşadığı dönemde lideri Jirinovski'nin açıkça kullandığı faşizan söylemleri nedeniyle LDPR, faşist bir oluşum olarak tanımlanabilir (bu konuda bkz. Umland, 2010).

Ayrıca Rusya Federasyonu'ndaki yerli Türk halkları tarafından zaman zaman dile getirilen ekonomi, hukuk ve politikada “biraz daha eşitlik” talepleri de Moskova tarafından genellikle düşmanca algılanıp olabildiğince bastırılmaktadır. Aynı doğrultuda Türkiye'nin Rusya Federasyonu'ndaki yerli Türklerle ilişki ve etkileşimleri de Moskova tarafından “düşmanca” konumlandırılmaktadır. Çünkü böyle bir kültürel ilişki ve etkileşimin artışı, Rusya'daki Türklerin Ruslaşmalarını engelleyecek güçlü bir etken olarak görülmektedir. LDPR'nin eski lideri Jirinovski'nin Rusya'daki yerli Türkleri “hayvanlara” benzeterek yaptığı aşağılayıcı sözleri bulunmaktadır. Buna göre, yani Jirinovski'nin dışlayıcı yaklaşımına göre, Rusya'daki yerli Türkler, Ruslaşmadıkları ölçüde “hayvan olarak kalacaklar”dır.

Karışık Seçim Sistemi, Seçim Barajı ve Tarihinin İşlevleri

18 Eylül 2016 tarihinde Rusya Federasyonu parlamentosunun alt kanadı Devlet Duması ve bölgesel parlamentoların neredeyse yarısında erken seçime gidildi. 2016'daki Duma seçimi, “karışık sistem” adı verilen bir uygulama ile gerçekleştirildi. Yaklaşık iki yıl önce 24 Şubat 2014 tarihinde Putin, 2016 yılında gerçekleştirilecek olan Devlet Duması seçimlerinin “karışık sistem” ile gerçekleştirileceğine ilişkin yasayı imzalamıştı. Buna göre 450 sandalyeli Duma meclisinde koltukların yarısı partilere ayrıldı, diğer yarısı ise bireysel adaylar arasında bölündü. Böylece 225 sandalye, partilerin aldıkları oy oranına, diğer 225 sandalye de dar bölge sistemiyle en çok oy alan bireysel adaylara dağıtıldı.

Rusya Federasyonu'nda daha önce 1995 ile 2005 yılları arasında uygulanan karışık sistem, iktidar partisinin gücünü arttırmada işlevsel olmuştu. 2016 Duma seçimi için karışık sistemin yeniden getirilmesiyle birlikte diğer birkaç uygulamanın aşağıdaki temel işlevlerinden söz edilebilir:

1) Karışık seçim sisteminin işlevi: Batı'nın uyguladığı yaptırımların Rusya'da yarattığı olumsuz etkiler nedeniyle iktidardaki Birleşik Rusya, halktaki popülerliğini bir ölçüde kaybetmişti. Kremlin'in hem iç hem dış düşman güçlere karşı gücünü yeniden toparlama ve artırma isteği sonucunda yeniden getirilen karışık seçim sistemi, iktidardaki Birleşik Rusya'nın gücünü arttırmada işlevsel olmuş iken, muhalif partilerin etkisini azaltmıştır. Buna rağmen Birleşik Rusya'nın yerel bölgelerde diğer partilerden güçlü adaylar karşısında zorlandığı örnekler de oldu; dar bölge seçimlerinde özellikle yaklaşık 50 adayda zorlandığı Rus medyasında yazılıp çizildi (Rbc, 2016).

Birleşik Rusya partisi, popülerliğini kaybetme durumuyla karşı karşıya olduğu için bireysel adayların bireysel niteliklerine vurgu yapılmasına ve adayların partiye bağlarının görünmez kılınmasına dayanan karışık seçim sisteminden güçlenmek için yararlandı.

Bir önceki Duma seçiminde, yani Aralık 2011'deki seçimde o kadar çok seçim hilesi kaydedilip somut olarak açığa çıkarılmıştı ki, yaklaşık 50,000 kişi Moskova'da seçim

hilelerine karşı isyan etmişti. Kimi yorumcuların verdiği sayıya göre, Birleşik Rusya, 2011’de seçim hilesi yapmamış olsaydı %10 daha az oy alırdı. Ancak Birleşik Rusya, 2016’da da seçim hileleri nedeniyle seçim sonrasındaki protestoları göze alamazdı, çünkü hem Batı dünyasının uyguladığı yaptırımlar, hem de özellikle Ukrayna ve Suriye’deki askeri harekâtları nedeniyle, 2011’deki gibi birçok kentte patlak veren on binlerce kişinin katıldığı protestolarla uğraşmaya güc ayırmak istemezdi. Putin’in, daha önceki yıllarda uygulanmış olan ve iktidar partisinin açıkça oy oranını arttıracak görünen karışık seçim sistemini bu nedenlerle imzaladığı söylenebilir. Böylece partiye sadık olan adayların bireysel olarak seçime girmesine izin verildi. Başka bir deyişle görünürde “bireysel ve bağımsız” olan ancak gerçekte Birleşik Rusya partisine sadık olan adaylar seçilebildi. Kaçınılmaz olan ve neredeyse her seçimde sistematik olarak uygulanan seçim hilelerine karşı, iktidar partisi kendini koruyordu, çünkü açığa çıkması durumunda seçim hilesi, Birleşik Rusya’yı değil, sözde “bireysel bağımsız” adayı bağlayacaktı.

2) *Seçim barajının indirilmesinin işlevi:* Karışık sistem apaçık olarak iktidar partisi Birleşik Rusya’nın işine yarayacağı için, bu konudaki eleştirileri yumuşatmak ve/veya bertaraf etmek istediği için, Putin’in seçim barajını da %7’den %5’e indirdiği söylenebilir. Ancak seçim bloklarının kurulması yasaklandı. Seçim barajının düşürülmesi, küçük muhalif partilere biraz fırsat sağlar gibi görünse de, karışık seçim sisteminin getirilmesi ve seçim blokları yasağı barajın düşürülmesiyle gelen söz konusu fırsatı muhaliflerden geri almaktadır.

%3 ya da daha fazla oy alan partiler, devletten seçim kampanyaları için mali yardım alabilirdi.

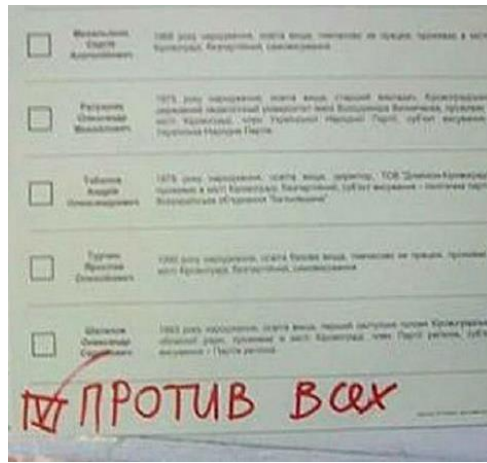
4 Eylül tarihli bir görüşmede (Vtsiom, 2016), Kremlin’e bağlı Bütün-Rusya Kamuoyu Araştırma Merkezi’nin (BÜRKAM / VTSİOM / ВЦИОМ) genel müdürü Valeriy Fedorov, seçim öncesinde %5 barajını küçük partilerin aşamayacağını, yine de aşan olsa bile Duma’da mutlak azınlıkta kalacağını ifade etmiş, ayrıca seçmenin oyunun çok değerli olduğunu ve bunu bir boşluğa atmak istemeyeceği yorumunda bulunmuştu. Dolayısıyla Fedorov, seçmene küçük partilere değil, büyük partilere oy vermesi çağrısında bulunmuş oldu.

Kremlin’e bağlı BÜRKAM, yeni partilerin barajı aşma olasılığıyla ilgili olumsuz değerlendirmede bulunurken; Kremlin’e muhalif Levada araştırma merkezi, yeni partilerle ilgili olumsuz değerlendirme yapmak yerine daha çok iktidardaki Birleşik Rusya partisiyle ilgili olumsuz değerlendirme yaparak iktidar partisinin düşen oyları (Adamova, 2016) üzerine vurgu yapmayı tercih etti.

3) *Seçim tarihinin işlevi:* 2016’daki seçim tarihi, 4 Aralık’tan 18 Eylül’e değiştirildi. Söz konusu değişikliğin de seçim sonucuna etkisi olduğu söylenebilir. Rusya Federasyonu’nda 18 Eylül’de birçok seçmen, yurt içi ya da dışında tatile çıkmakta ve/veya tarlalarda ürünlerinin hasadını yapmaktadır. Ayrıca bu tarihte henüz okullar da açılmaz, böylece öğrenciler seçim sonrasında olası protestolar için sokaklarda olmak yerine evlerinde ailelerinin yanında bulunacaktı. Böylece genç seçmen, akran ve arkadaş çevresinin etkisi yerine daha çok ailenin etkisi altında kalacaktı. Bu koşulların ise genç seçmeni, protesto etmek için gerekli ilişkiler ağından/ortamından şu ya da bu ölçüde uzaklaştırdığı söylenebilir.

4) “Herkes karşı” seçeneğinin kaldırılması: Daha önceki seçimlerde oy kâğıtlarında “herkes karşı” (protiv vseh) seçeneği bulunmaktaydı, ama 2016 seçiminde kaldırıldı. Bu seçeneğin kaldırılmasının temel nedeni, “herkes karşı”yı işaretleyecek seçmen sayısının yüksek olması öngörüldüğünden olabilir. Ayrıca seçime karşı Kırım'daki Tatar Türklerinin boykotunun ve Rusya'nın başka yerlerinde öngörülen seçim boykotlarının kayıtlı hale getirilmesi engellenmek istenmiş olabilir. Buna karşın internete seçim sonrası düşen bir görselde (bkz. 5. Görsel), bir seçmenin oy kâğıdına kendi kalemıyla “herkes karşı” yazarak, seçimde “herkes karşı” seçeneğinin kaldırılmasına karşı çıktığını ve oyunu yine de “herkes karşı”ya verdiğini göstermektedir. Elbette bu seçmenin oyu geçersiz sayılacaktır. Rus seçim kültüründe oy pusulalarındaki “herkes karşı” seçeneği, pusuladaki hiçbir parti ya da kişiye oy vermeyenlerin ve bu oy vermeme davranışlarını da iktidara iletmeyi göstermektedir.

Görsel 5. Bir Seçmenin Eliyle Oy Kâğıdına “Herkes Karşı” Seçeneği Ekleyip, Eklediği Seçeneği İşaretleyerek Görselini Paylaşmasına Bir Örnek (Görsele X'teki paylaşımlar üzerinden ulaşıldı / Y.Ö.A.).

Seçim Yarışına Dâhil Edilen Partiler

2011'deki Duma seçimi yarışına 7 parti dâhil edilmişken, 2016'da bu sayı iki katına çıktı ve toplam 14 partiye, Merkezi Seçim Komisyonu tarafından 2016 Duma seçimine katılma izni verildi. Söz konusu partiler için seçim öncesi yeterli sayıda imza toplama zorunluluğu da getirilmedi. Aşağıda, 18 Eylül 2016'daki Devlet Duması seçimine katılan partilerle ilgili kısa açıklama verilmektedir. Parti adlarının hemen yanında verilen ağ bağlantıları, partilerin internetteki resmi sayfalarıdır.

Duma'ya girebilenler:

1) Birleşik Rusya (<http://er.ru/>): Milliyetçi ve sağ muhafazakârdır. Parti, tek başına iktidar konumunu sürdürdü. “Putin'in partisi” olarak bilinmektedir.

2) Rusya Federasyonu'nun Komünist Partisi (KPRF, Komünist Parti) (<https://kprf.ru/>): Komünist, milliyetçi ve Stalincidir. SSCB'nin dağılmasından beri lideri Gennadiy Zyuganov'un koltuğu bırakmadığı KPRF'nin değişim talepleri yüzünden bölünerek küçüldüğü söylenebilir. Zyuganov'a göre, “ilk komünist İsa'dır, çünkü yoksulları korumuş”tur. Ayrıca Zyuganov'a göre komünizmin Ortodoks Hıristiyanlık ile çatışacak bir nedeni de yoktur (Kotlyar, 2021). Bu görüşü nedeniyle “Ortodoks Hıristiyan Komünist” olarak eleştirilmiştir.

3) Rusya'nın Liberal Demokrat Partisi (LDPR) (<http://ldpr.ru>): Yayılmacı, aşırı-sağ milliyetçi, faşist, panslavcı ve popülisttir. Şu ya da bu ölçüde Türkçe de bilen eski lideri Jirinovski, sıklıkla ve apaçık olarak Türk düşmanlığı içeren söylemler de kullanmıştır. Doktora tezini Jirinovski'nin partisi üzerine yazan Alman akademisyen Andreas Umland (2016), 2016'daki Duma seçimi sonucunu "Jirinovski'nin yeniden dirilişi" olarak yorumladı. Umland, LDPR'yi Rusya'nın hem en büyük hem parlamentodaki tek faşist örgütü olarak tanımlamaktadır. Jirinovski'nin yaşamını yitirdiği 2022'den beri ise parti lideri Leonid Slutskiy'dir.

4) Adil Rusya (<http://www.spravedlivo.ru/>): Sosyal demokrat olarak bilinmektedir. Birleşik Rusya partisine Duma'daki en muhalif parti olarak konumlandırılrsa da yine de iktidarın sadık muhalifleri arasında yer aldığı söylenebilir.

Seçim sonrasında Adil Rusya'nın lideri Sergey Mironov, Adil Rusya'nın geleneksel olarak Rusya'nın doğusunda, Sibirya ve Ural'da etkili olmadığını belirtti (Gamov, 2016).

Duma'ya ilk kez girebilenler:

5) Vatan (<http://www.rodina.ru/>): Aşırı Rus milliyetçisi ve muhafazakârdır. Partinin lideri, bireysel aday listesinden Duma'ya girdi.

6) Yurttaş Platformu (<http://ppgprf.ru/>): Muhafazakâr ve ekonomik olarak liberal görünümüldür. Partinin lideri olan Başkurt Cumhuriyeti'nden Türk kökenli Rifat Şayhutdinov, bireysel aday listesinden Duma'ya girdi.

Duma'ya giremeyenler:

7) PARNAS (Halkın Özgürlüğü Partisi) (<https://parnasparty.ru/>): Liberal-demokrat, Avrupa yanlısı ve komünizm karşıtıdır. Parti, ne seçim barajını aşıp Duma'ya girebildi, ne de bireysel aday listesinden Duma'ya aday gönderebildi. Resmi lideri, eski başbakanlardan Mihail Kasyanov'du. Kasyanov, Putin'in başkanlığı döneminde başbakanlık yapmıştı. Partinin simgesel liderlerinden biri, Avrupa'ya kaçan ve Rusya dışında yaşayan siyasi muhalif Mihail Hodorovski'dir. 2004'te Rusya'nın en zengin kişisi olarak bilinen Hodorovski, 2006'da iflas eden dünyanın en büyük petrol şirketlerinden Yukos'un başkanıydı. Hodorovski, devlet mülklerini özelleştirmeye çalışıyordu. 2003 yılında politikaya gireceğini açıkladıktan kısa bir süre sonra, vergi kaçakçılığı ve dolandırıcılıkla suçlanarak tutuklandı, suçlamaları reddetti ancak 14 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Uluslararası Af Örgütü vb. Batı merkezli örgütler, Hodorovski'yi destekledi ve onu düşünce mahkûmu olarak tanımladı. Batı'nın da desteği ile Hodorovski, 2013 yılında serbest bırakıldı ve Rusya'dan Almanya'ya kaçtı. Uzun bir süredir eşi ve çocukları ile birlikte İsviçre'de yaşamaktadır.

8) Elma (<http://www.yabloko.ru/>): Liberal-demokrat ve Avrupa yanlısıdır. Parti, ne seçim barajını aşıp Duma'ya girebildi, ne de bireysel aday listesinden Duma'ya aday gönderebildi. Kentli liberal demokratların en köklü muhalif partisi Elma, 2011'deki seçimde de yaklaşık %3 oy alarak o yılki %7 barajının altında kalmıştı.

Uluslararası çapta ünlü Rus blogcu Varlamov (2016), seçim öncesinde kendi blogunda Elma için oy kullanacağını açıklamıştı.

9) Rusya'nın Vatanseverleri (<http://www.patriot-rus.ru/>): Demokratik, sosyalist ve milliyetçidir. Parti, ne seçim barajını aşip Duma'ya girebildi, ne de bireysel aday listesinden Duma'ya aday gönderebildi.

10) Rus Çevreci Partisi “Yeşiller” (<http://greenparty.ru/>): Çevrecidir ve merkez partidir. Parti, seçim barajını aşamadı. Bireysel aday listesinden Duma'ya aday da gönderemedi.

11) Büyüme Partisi (<https://rost.ru/>): Liberal muhafazakârdır. Parti, ne parti düzeyinde, ne de bireysel aday düzeyinde Duma'ya girebildi.

12) Rusya'nın Komünistleri (<http://komros.info/>): Komünist, Marksist ve Leninist'tir. Parti, ne seçim barajını aşip Duma'ya girebildi, ne de bireysel aday listesinden Duma'ya aday gönderebildi. Kimi yorumculara göre, Zyuganov'un lideri olduğu ve Duma'da ikinci büyük parti konumundaki Komünist Parti'nin güçlenmesine engel olmak için Putin, çeşitli stratejiler üretmektedir. Örneğin Putin'in Rusya'nın Komünistleri adlı partiyi Zyuganov'un Komünist Partisi'ne seçenек olarak ya da onu küçültmek ve komünistleri parçalamak için oluşturduğu yönünde iddialar ortaya atıldı. 18 Eylül 2016'daki seçim öncesinde Zyuganov'un yardımcısı Valeriy Raşkin hakkında “üniversite diploması ve spor madalyası sahtekârlığı” yaptığı konusu gündeme getirildi. Raşkin sahtekârlık yapmadığı, ekonomi diploması ve spor madalyasının gerçek olduğuna ilişkin bir kanıt ya da belge ileri sürememişti. Raşkin'in diploma sahtekârlığını ortaya çıkarmaya çalışan görünürdeki eyleyici, Rusya'nın Komünistleri partisiydi.

13) Adalet İçin Rus Emekliler Partisi (<http://www.ppps.ru/>): Toplumsal muhafazakâr eğilimdeki bu partinin varlığı, Rusya Federasyonu'nda yaşlı nüfusun oranının arttığını da göstermektedir. Parti, Duma'ya giremedi.

14) Yurttaşın Gücü (<http://gr-sila.ru/>): Liberal ve çevreci muhafazakârdır. Parti, seçime girip Duma'ya giremeyen partilerden biri oldu. Bireysel aday düzleminde de Duma'ya aday gönderemedi.

Birleşik Rusya ve LDPR, dış politika ağırlıklı seçim propagandası yürütürken, Komünist Parti (KPRF) ve Adil Rusya büyük ölçüde iç politika ağırlıklı seçim propagandası yürütmüştür. Muhalefette görünen Komünist Parti, LDPR ve Adil Rusya'nın, iktidar partisi Birleşik Rusya'ya sadık oldukları da söylenebilir. Duma parlamentosunda iktidara sadık bir muhalefetten söz edilebilir. Başka bir deyişle söz konusu üç muhalif partinin muhalefetinin büyük ölçüde sözde muhalefet olduğu söylenebilir.

22 Eylül 2016'da Putin tarafından LDPR'nin faşist söylemli lideri Jirinovski, Atayurduna Hizmet Madalyası ile ödüllendirildi. Söz konusu madalyanın dereceleri de bulunmaktadır, Jirinovski'ye ikinci derecedeki yüksek onur madalyası takıldı.

Seçim sonuçlarına göre, Devlet Başkanı Putin, artık Duma'daki diğer üç partinin desteğini aramaksızın anayasayı değiştirebilirdi. Diğer yandan, kâğıt üzerinde muhalefette görünen üç parti, birçok konuda, özellikle de dış siyasetle ilgili konularda Birleşik Rusya'yı onaylamaktaydı. Bunlar “gerçek muhalefet”ten daha çok “sistemin muhalefeti” olarak bilinirler. Ama içeride Birleşik Rusya'nın rakipleridir ve bazen onu “yüksek sesle” eleştirirler. Örneğin Jirinovski, 2016'daki Duma seçimlerinde çalınan oylar için Birleşik Rusya'yı suçladı ve “Birleşik Rusya senden nefret ediyorum” dedi (Siberian BEAR, 2016). Ancak Jirinovski, doğrudan Putin'i eleştirmekten hep sakınmıştır.

Vatan ve Yurttaş Platformu partileri, Duma'ya ilk kez girebildiler, ancak sadece bireysel aday listelerinden parti liderlerini Duma'ya gönderebildiler. Diğer yandan Vatan ve Yurttaş Platformu partilerinin de Devlet Başkanı Putin'e sadık partiler olduğu görülmektedir.

Yurttaş Platformu'nun lideri Rifat Şayhutdinov, Başkurt Cumhuriyeti'nde aldığı oylarla Duma'ya girebildi. Başkurt Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu'ndaki federe Türk cumhuriyetlerinden biridir. Rusya Federasyonu'nda Rus kimliğinin tarihsel olarak kurumsallaşmış ezici varlığını bilenler, Türk cumhuriyetlerinden üstelik Türk kökenli birinin nasıl bir parti lideri olarak Duma'ya girebildiğini sorabilirler. Bunun en azından birbiriyle ilişkili şu iki nedenden kaynaklandığı söylenebilir: 1. Rusya Federasyonu'ndaki yerli Türklerin temsilinin olmayışı ile ilgili sorunların gündeme getirilişini bertaraf etmek için bir göz boyama stratejisi gütmek ve 2. Putin'e bağlı bir oluşum etrafında bunu gerçekleştirmek.

Kremlin, kendine “sadık muhalif Ruslar” ve “sadık Müslümanlar” inşa etmeyi sürdürdüğü gibi, kendine “sadık Türkler” inşa etmenin koşullarını da sürekli yeniden üretmeye çabalamaktadır. Buna bir örnek vermek gerekirse:

2015'in sonlarında Başkurt Cumhuriyeti, Ankara merkezli Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı'ndaki (TÜRKSÖY) gözlemci üyelikten ayrıldığını bildirdi. 24 Kasım 2015'te Türk jeti tarafından Rus bombardıman uçağının düşürülmesi sonrasında Rusya tarafından çıkarılan sorunlar silsilesinde, TÜRKSÖY'da gözlemci konumunda bulunan Rusya Federasyonu'ndaki altı federe Türk cumhuriyetinden dördü, TÜRKSÖY'dan Rusya'nın tarafını tutmak zorunda kalarak ayrıldı. Ancak Rusya'ya rağmen ayrılmayan cumhuriyetler, Tataristan ve Yakutistan (Saha) oldu. Ayrılmak zorunda kalanlar ise Başkurt, Tuva, Altay ve Hakasya federe cumhuriyetleridir.

Kremlin, Putin ve Birleşik Rusya üçlüsünün politikalarına karşı en muhalif politik oluşumlara bakılacak olursa, bunlardan birinin PARNAS partisinin olduğu söylenebilir. Örneğin 2016'daki Duma seçiminde PARNAS'ın eyleme geçirdiği muhalif uygulamalarından biri, Kırım'da seçim sandığı açmaması oldu.

2011 yılındaki Duma seçimine PARNAS'ın katılması Merkez Seçim Komisyonu tarafından reddedilmişti. 2016'da ise, Duma seçimine katılmasına izin verilip verilmeyeceği tartışıldı ve izin çıktıktan sonra da kimileri buna oldukça şaşırılmıştı. Ancak PARNAS'ın Duma'ya girişinin önüne tüm engeller konulduktan sonra, 2016'daki seçime katılmasına izin verildiği söylenebilir. Merkez Seçim Komisyonu tarafından PARNAS'ın Duma seçimine girmesine yönelik çıkarılan iznin, Kremlin'in muhaliflerine karşı özgürlükçü ve demokrat görünmek istemesi olduğu söylenebilir. Ayrıca Kremlin, PARNAS'ın önüne özellikle karışık seçim sistemi ile tüm engelleri koyduktan sonra, “yarıştı ve kendi kazanamadı” imgesi yarattı.

Duma'ya giremeyen ancak 18 Eylül 2016'daki seçime katılan partiler arasında PARNAS'ın doğrudan işbirliği yaptığı ve neredeyse aynı ideolojik duruşa sahip olduğu parti Elma'dır. Ancak birlikte bir blok oluşturamamışlardır, çünkü blok oluşturmaları yasaklandı. Elma ve PARNAS'ın işbirliği içinde bulunduğu araştırma merkezi, Levada'dır. Ancak Levada, seçimlerden önce “yabancı ajan” yasasına dayanılarak yabancı ajan olarak ilan edilmiştir. Rusya'da 2012'de yürürlüğe giren yabancı ajan

yasasına göre, yabancı ajan olarak tanımlanan kuruluşların, seçim öncesi kamuoyu yoklamaları gibi politika kurumunu ilgilendiren açıklamalar yapmaları yasaklandı.

Kremlin'e gerçekten muhalif, üstelik liberal muhalif olan Elma ve PARNAS partileri, Jirinovski'nin LDPR partisinin aksine gerçekten de liberal politikayı desteklemektedirler. Elma ve PARNAS partilerinin Duma'ya girememelerinin temel nedenlerinden biri ise "gerçekten liberal" olmalarıdır. Rusya'da toplumsal-kültürel gerçeklik ortamındaki yaygın başat söylemde "liberal olmak" "vatan haini olmak"la aynı anlama gelmektedir. Gerçek liberaller, Rusya'da başı ezilecek "tescilli düşmanlar" olarak tanımlanmaktadır.

Elma partisinin lideri Emiliya Edgardovna Slabunova, 18 Eylül 2016'daki Duma seçimine katılan 14 parti lideri arasında tek kadın parti lideridir. Slabunova, Başkurt Cumhuriyeti'nde Ufa'da doğmuştur. Ancak Elma'nın seçim listesinde birinci sırada Slabunova değil, Grigori Yavlinski adlı bir erkek aday gösterilmiştir.

Seçime giren 14 partiden sadece iki parti, liderini birinci sırada göstermemiştir. Bunlardan biri yukarıda bahsedildiği gibi Elma iken, diğeri de Yeşiller partisidir.

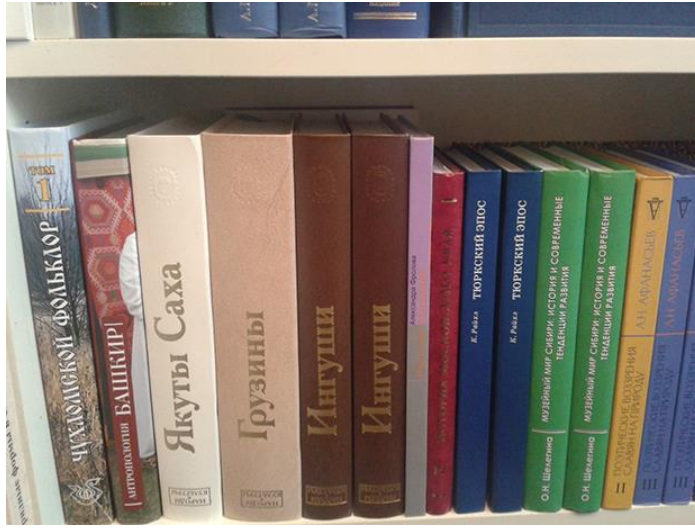
Son yıllarda Putin'in gerçek muhalifleri ya ülke dışına kaçmak zorunda kaldı ya da ülke içinde büyük ölçüde etkisiz hale getirildi. Buna temel örneklerden biri olarak muhalif Boris Nemtsov'un Kremlin karşısında 27 Şubat 2015'te suikasta uğraması gösterilebilir. Nemtsov, 2012 yılından 2015'te öldürülene kadar PARNAS'ın eş başkanlarından biriydi. Nemtsov, Kremlin ve Putin'in Ukrayna politikasını eleştirerek Rusya'nın Ukrayna'nın doğusundaki ayrılıkçılara destek için nasıl silah yardımında bulunduğuna yönelik somut kanıtlar toplayıp yayınlamaya çalışıyordu.

2016 Duma seçimine katılmayan muhalif partiler de vardı. Bunların en önemlilerinden biri, hem içeride hem dışarıda popüler muhalif ve aşırı Rus milliyetçisi Aleksey Navalni'nin İlerleme Partisi'ydi. Navalni, 18 Eylül 2016'daki seçimin sonuçları açıklanınca Duma'ya giremeyen partilere yönelik olarak "siz kaybetmediniz, çünkü bu bir seçim değildi" demiştir (Navalni, 2016a). Navalni'nin muhalif eylemleri, esas olarak iç politikada yolsuzluklara karşı mücadele etmek olmasına rağmen, muhalefeti sadece iç politikayla sınırlı değildi, dış politika konusunda özellikle Ukrayna'ya yönelik saldırgan politika konusunda Kremlin'i eleştirmektedir. Navalni ve Hodorovski'nin kendi aralarında kimi konularda (örneğin politik tutukluların hakları, rüşvet ve yolsuzluklar, seçim hileleri vs. konularında) işbirliği yaptıkları da görülmektedir. Navalni, öldürülmeden önce Nemtsov ile de işbirliği yapıyordu.

Burada Navalni'nin muhalifliğini somut olarak anlamak için onun aşırı Rus milliyetçisi olduğunu da vurgulamak gerekir. Navalni, 2007 yılında yayınladığı bir görsel-işitselde esmer Kafkasyalıları haşere ve böceklere benzeterek onlarla nasıl mücadele edilmesi gerektiğini anlatmaktadır. Navalni, sivrisineklerin sinek vuracağı ile, hamamböceklerinin terlik ile öldürülebileceğini ancak bunların daha büyükleri olan Kafkasyalıların ne sinek vuracağı ile ne de terlik ile öldürülebileceğini, onların sinek ve hamamböceklerinden daha büyük olmaları dolayısıyla ancak silah ile öldürülebileceğini söylüyor ve nasıl öldürülebileceklerini de temsili olarak onlardan birini silahla öldürerek bir görsel-işitselde göstermektedir (bkz. Navalni, 2007).

Bu yaklaşımı göz önüne alındığında, makalenin başında verilen Navalni'nin X hesabında ve internet sitesinde kullandığı “iyilik ve tarafsızlık arasındaki son savaş” simgesinde (bkz. *Görsel 2*) boynu ezilip kırılan sadece Rusya'da yolsuzluk yapan iktidar değil, aynı zamanda Rus olmayan Kafkasyalılar, Orta Asyalılar, vs.'dir.

Rusya'da insan hakları alanındaki en büyük sorunlardan birinin Rus olmayanlara karşı uygulanan ve politik şiddetten sokak şiddetine (Asker, 2010) kadar varan bastırmalar olduğu söylenebilir. Rusya'daki Kafkasyalılara ve Orta Asyalılara olduğu gibi Rusya içindeki yerli halklara karşı da aynı uygulamalar politik alandan hukuk alanına, hukuktan gündelik yaşama kadar görülebilmektedir. Irkçı saldırıların nesnesi olmasının yanı sıra, Rus olmayan yerli halklar aynı zamanda Rus Bilimler Akademisi'nin de araştırma nesnelere biridir (bkz. *Görsel 6*).

Görsel 6. Moskova'da Rus Bilimler Akademisi'nin Rus Dil Enstitüsü'nde yaklaşık 20 metre karelik küçük bir odada yer alan satış raflarındaki kitaplardan bir görseldir. Bu rafta yer kaplayan kitaplardan neredeyse yarısı, Rusya'daki yerli Türkler üzerinedir. (Görsel, Ekim 2015 tarihinde yazar tarafından çekildi / Y.Ö.A.).

Rusya Federasyonu'nda Rus olmayanlar üzerindeki baskıcı uygulamalar konusunda, iktidarın (Birleşik Rusya, Putin ve Kremlin), iktidar dışındaki partilerin (Jirinovski'nin LDPR partisi, Zyuganov'un Komünist Parti'si) ve muhalefetin (aşırı Rus milliyetçileri ve Avrupa yanlısı liberaller) büyük ölçüde uzlaştığı ve ortak zemine sahip olduğu söylenebilir. Putin'in, hayattayken içerideki en temel muhalifi olan Navalni'nin de Rus olmayanlara karşı benzer bir dışlayıcı ve ezici zihniyeti paylaştığı görülmektedir.

Jirinovski, 2016 Duma seçiminden sonra Rusya'nın üç partili sisteme gereksinim duyduğunu söyledi. Putin ise, böyle bir sisteme “olabilir ama düşünmek gerekir” diye yanıt verdi. Ayrıca Jirinovski, üçlü sistemin bir Rus geleneği olduğunu da şöyle anımsattı (İzvestiya, 2016): “Üç kahraman, düz gidiyor, daha sonra sağa ve sola. Düz: Kremlin'dir, sağ: LDPR ve sol da sosyal-demokratlar”. Jirinovski'nin atıfta bulunduğu üçlü gelenek aynı zamanda Kruşçev zamanında özellikle pahalılaştıran vodka şişesini satın almak için üç kişinin bir araya gelip birer ruble koymasına (o sırada bir vodka şişesi, ortalama üç rubledir) olarak da bilinmektedir.

Ancak Batı medyası bunu, Jirinovski gibi “üç partili sistem” değil, “tek partili sistem” olarak yorumladı. Ayrıca Batı medyası, 2016'da Duma seçimiyle ilgili neredeyse her şeyi dalga ve alay konusu yapmıştır. Türk medyası ise 2016'da Duma seçimiyle Batı medyası kadar ilgilenmemiştir.

Seçim Sonuçlarının Kısa Özeti

2016 Devlet Duması seçiminin sonucuna göre başbakan Dmitriy Medvedev'in genel başkanı olduğu ancak “Putin'in partisi” olarak bilinen Birleşik Rusya %54,28; Komünist Parti %13,45; LDPR %13,24 ve Adil Rusya %6,22 oy aldı.

2016'da karışık sistemin uygulandığı seçim sonrasında Birleşik Rusya, Duma'da parti listelerine ayrılan 225 sandalyeden 140'ını, bireysel adaylara ayrılan 225 sandalyeden de 203'ünü alarak 343 sandalye (%76,22) ile tek başına anayasal çoğunluk, başka bir deyişle anayasayı değiştirebilecek çoğunluk elde etti.

Gösterdikleri bireysel adaylarla birlikte diğer partilerin aldığı Duma'daki sandalye sayıları şöyledir: Komünist Parti 42 (%9,34), LDPR 39 (%8,67) ve Adil Rusya 23 (%5,11) sandalye almıştır.

Seçim barajını aşamayan ancak dar bölgeden bireysel adaylar ile Duma'ya giren Vatan %0,22 (1 sandalye) ve Yurttaş Platformu %0,22 (1 sandalye) oy aldı. Duma'ya %0,22 oy ile bir de bağımsız aday girmiştir.

Aşırı Rus milliyetçisi Vatan partisinin lideri, Moskova'nın güneybatısında yer alan Voronej Bölgesi'nden aldığı oy ile Duma'ya girerken, Yurttaş Platformu partisinin lideri de İdil ırmağı ile Ural dağları arasında kalan Başkurt Cumhuriyeti'nden aldığı oy ile Duma'ya girdi. 18 Eylül 2016'da Duma'ya giren altı partinin liderleri arasında sadece Yurttaş Platformu'nun 52 yaşındaki lideri Rifat Şayhutdinov, tek Rus olmayan liderdir.

Seçmenin Katılımı

Merkez Seçim Komisyonu'nun verilerine göre, ülke genelinde 109 milyon 737 bin kayıtlı seçmen için 95 binin üzerinde oy kullanma merkezi açıldı. Yurt dışında yaşayan 2 milyona yakın Rusya yurttaşı için diplomatik temsilciliklerde 371 oy kullanma merkezi kuruldu. 2011'deki Duma seçiminde seçime katılım oranı yaklaşık %60 iken, 2016'daki seçimde bu oran %47,88'e düşmüştür.

Büyük kentlere göre bakıldığında, Merkez Seçim Komisyonu, Moskova'da katılım oranının %20 iken, Aziz Peterburg'da (St. Petersburg) söz konusu oranın %16,1'e indiğini belirtmektedir. Bu en büyük iki kentteki düşük katılım oranına bakıldığında, Rusya'da toplumsal-ekonomik olarak daha güçlü kesimlerin, oy kullanma davranışını daha az gösterdikleri görülmektedir.

2016'daki Duma seçimine seçmenin katılım oranının, ülke genelinde ve büyük kentlerde düşük oluşunun aşağıdaki dört nedeninden söz edilebilir:

1) Seçim tarihi: Seçim tarihinin yaz ayına denk gelmesi, seçmenin oy kullanma davranışını etkilemiştir. Özellikle büyük kentlerdeki zengin nüfusun tatil olanakları nedeniyle yurt dışı ya da içinde seçim sandıklarından uzakta bulunuyor oluşu, daha yoksul kesimlerin ise tarlada ya da yazlıklarında bulunuyor oluşu seçime düşük katılım oranını etkilemiştir.

2) İstikrar isteği: Düşük katılım oranı, seçmenin şu ya da bu ölçüde istikrar isteğinin de göstergesi olabilir. Başka bir deyişle iktidardaki Birleşik Rusya partisinin, dolayısıyla Putin'in politika ve uygulamalarının devamını isteyen seçmen de seçime katılma gereksinimi duymamış olabilir. Çünkü seçimde oy kullanılmaması en fazla iktidar partisi için işlevsel olacaktır.

3) Umutsuzluk: Seçimde oy kullanmakla bir şeyin değiştirilebileceğine yönelik umudun olmayışı, bir kısım seçmenin sandıklara gitmeme davranışını açıklayabilir.

4) Boykot: Kırım'da Tatar Türklerinin büyük çoğunluğu, seçimi boykot ederek seçime katılmadı. Örneğin Kırım'da nüfusunun %90'ından fazlası Kırım Tatarı olan bir bölgede katılım oranı sadece %9 olarak kaydedildi. Ancak başat Rus medyası, söz konusu boykotun varlığını ve etkisini görmezden gelip (Ria Novosti, 2016) çarpıtarak yansıtmıştır.

İktidar ya da iktidara yakın çevreler, düşük katılım oranını meşrulaştırmak için, Batı Avrupa'daki seçimlerde seçmenin düşük katılım oranıyla Rusya'da 2016'daki Duma seçimine düşük katılım oranını karşılaştırmışlardır. Böyle bir karşılaştırma ile seçmenin düşük katılımının, Rusya Federasyonu'ndaki "gelişmişliğin ve güçlenmenin" bir göstergesi olduğu vurgusu yapılmak istenmiştir.

Duma seçiminde 18 Eylül 2016'da uzayda bulunan tek kozmonot Anatoliy İvanişin de oy kullandı (Lenta.ru, 2016).

Türkiye'de 1487 Rusyalı yurttaş oy kullandı (TRT-Ruskiy, 2016). İllere göre: İstanbul ve Bursa'da 593, Antalya ve Alanya'da 486, Ankara'da 364 ve Trabzon'da 44 oy kullanıldı.

Seçimin Meşruiyeti

2016 yılındaki Duma seçimi; seçim hileleri, seçim sonucunu tanımama çağrıları ve seçim boykotları açısından oldukça sorunlu olmuştur:

Seçim hileleri: X'ta bir kullanıcının sorduğu "madem Putin'in partisi, bu kadar çok oy alabiliyor, neden seçim hilesi yapma gereği duyuyor?" sorusu, seçim sürecinde ve sonrasında sorulan sorulardan biri oldu.

Rusya Federasyonu'nda yapılan seçimlerde seçim hileleri o ölçülere varmıştır ki bu konuda hileleri kaydeden ayrıca bir internet sitesi (Karta, 2016a) de açılmıştır. Site ilk önce, 4 Aralık 2011'de on binlerce kişinin katıldığı kitlesel protestolara yol açan seçim hileleri sürecinde açılmıştır. 2016 Duma seçiminde 3,768 seçim hilesi kaydedilirken, 4 Aralık 2011'deki Duma seçiminde söz konusu hile sayısı 7,800 olarak kaydedilmiştir (Karta, 2016b). Seçim hileleri çevrimiçi ortamlarda da kaydedilip paylaşıldı (bkz. *Görsel* 7).

2011 yılındaki Duma seçimi sırasında sandıklar etrafında yapılan seçim hileleri nedeniyle on binlerce kişi seçim sonrasındaki günlerde sokak protestolarına çıkmıştı. Ancak 2016 yılındaki Duma seçimi sürecinde de birçok seçim hilesi kaydedilmiş olmasına rağmen, seçim sonrası kitlesel sokak protestoları görülmedi. Seçim sandıkları etrafında kaydedilen hile ve yolsuzlukların neredeyse tamamının iktidardaki Birleşik Rusya partisinin yandaşları tarafından yapıldığı görülmektedir. Gözlemcilerin az olduğu bölgelerde seçim yolsuzlukları da arttı. Ancak özellikle ŞİO ve BDT ülkelerinden gelen gözlemciler, Batılı gözlemciler gibi seçim hilelerinden bahsetmediler.

Görsel 7. İlya Novikov, X hesabında Birleşik Rusya partisinin seçim hilesini paylaşmaktadır: “80 adet seçim bülteninde Birleşik Rusya partisi zaten işaretli” (İlya Novikov’un X hesabı (@ilyavnovikov), [Ekran alıntısı, 2016].

2011’de Merkez Seçim Komisyonu’nun başkanı Vladimir Çurov’du. Çurov, Kremlin’i eleştiren birçok kişi tarafından 2011’deki Duma seçimini manipüle etmekle suçlanıyordu. 2016’da Duma seçimi sürecinde Merkez Seçim Komisyonu’nun başkanı olarak görev alması için Çurov’un yerine Ella Pamfilova atandı. Putin tarafından atanan Pamfilova, bir hukukçu ve insan hakları eylemcisi olarak çalışmalar yapmıştır. 2011’deki seçim hileleri nedeniyle adı yolsuzluğa karışan Çurov’un yerine, 2016’da Merkez Seçim Komisyonu’na “saygınlık kazandırmak” amacıyla insan hakları alanında çalışmış Pamfilova’nın özellikle seçilerek atandığı söylenebilir. Pamfilova’nın liberal eğilimli olduğunu yazanlar da vardır. Toplumsal cinsiyet açısından bakıldığında ise, bir erkek başkan yerine bir kadın başkanın görev yapmasının ayrıca bir “yumuşak güç” işlevinden söz edilebilir.

Pamfilova, 1993’te kurulan Merkez Seçim Komisyonu’nun beşinci başkanıdır. Komisyonun daha önceki başkanlarının görevde getirilmeden önceki ağırlıklı işleri, siyasi, bürokratik ve diplomatik görevlerdi.

Aşırı Rus milliyetçisi Navalni, 2016’daki seçimde 12 milyon sahte oy olduğunu söyledi ve Pamfilova’nın istifasını istedi (Navalni, 2016b). PARNAS ve Elma partileri gibi liberal oluşumlar etrafındaki muhalifler de, Pamfilova’nın istifasını isteyenler arasında yer aldı. Faşizan söylem kullanan Jirinovski, seçim sonrasında bir yerde Birleşik Rusya partisi için çıkan oyların, orada kayıtlı olan seçmen sayısından fazla olduğunu söyleyip isyan etti. Bütün bunlara rağmen Pamfilova, aşırı bir sahtekârlık olmadığı açıklaması yaptı (Eho-Moskvıy, 2016).

Seçim sonuçlarını kısmen ya da tümünden tanımama: 2016’daki Duma seçiminin sonuçları, sandıklar etrafındaki belgelendirilmiş hileler nedeniyle kuşku iken, diğer yandan seçim sonuçlarının bir kısmını hile dışındaki gerekçelerle de tanımayanlar bulunmaktadır. Bu ise doğrudan Kırım’da yapılan Duma seçimi ile ilgilidir.

Türkiye, Ukrayna, Japonya, ABD de dâhil olmak üzere birçok devlet, Kırım'da 2016'da ilk kez yapılan Devlet Duması seçimini tanımadı. Ayrıca Batılı birçok ülke, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (daha çok bilinen adıyla Venedik Komisyonu) da "işgal edilen" yarımadadaki seçimleri gözlemlemeyi reddetti ve Kırım'a gözlemci göndermedi. Çünkü bu ülkelere göre, Kırım Ukrayna'nın bir parçasıdır, Rusya'nın değil.

20 Eylül 2016 tarihinde Ukrayna Parlamentosu ise daha da ileri giderek, 19 Eylül'de Halk Cephesi (Narodnyy Front) tarafından sunulan tümüyle "7. Devlet Duması seçimlerini ve sonuçlarını tanımama" yönündeki tasarısını kabul etti. Tasarının kabul edilmesinin nedeni, Devlet Duması seçimlerinin Rusya tarafından referandum oyunuyla işgal edilen Kırım'da da düzenlenmesidir (Şumilin, 2016).

Ukrayna'nın başkenti Kiev'de faaliyetlerini sürdüren Kırım Özerk Cumhuriyeti Savcılığı, Rusya'nın, Ukrayna'nın işgal edilen bölgesi olan Kırım'da parlamento seçimi gerçekleştirmesi ile ilgili dava açtı. Savcılık, davayı Ukrayna Ceza Kanunu'nun 110. Maddesi 2. Fıkrası'na göre açmıştır. Ayrıca Ukrayna, Rusya'nın Ukrayna toprağında düzenlediği seçimleri kınayarak, Kırım'ın işgalini tanımama politikasını sürdüren ülkelerin Kırım'daki seçimlerin de sonuçlarını tanımamaları çağrısını tekrarladı.

Rusya Merkez Seçim Komisyonu'nun yayınladığı bilgiye göre, işgal altındaki Kırım'dan Duma'ya parti listelerinden Kırım'ın sözde Başbakan Yardımcıları Mihail Şeremet ve Ruslan Balbek ve Kırım'ın sözde savcısı Natalya Poklonskaya girdi. Bunun dışında Kırım'dan dört bağımsız aday (Andrey Kozenko, Konstantin Baharev, Svetlana Savçenko ve Dmitriy Belik) Duma'ya milletvekili olarak girdi. Kırım'daki sözde seçim sandıklarından 7 milletvekili Duma'da sandalye kazanmış oldu. Böylece Duma'daki 450 milletvekilinden, söz konusu 7 milletvekilinin Türkiye'nin de dâhil olduğu birçok ülke tarafından tanınmadığını söylemek gerekir.

Seçim boykotları: Kırım'da Tatar Türkleri, Kırım Tatar Milli Meclisi'nin (KTMM) çağrısı üzerine %90 oranında seçimi boykot etti. KTMM Kırım'daki Tatar Türklerinin en örgütlü kuruluşuydu ve Rus politik otoritesinin politik şiddetine karşı en büyük direnci gösteren oluşumdu. Ancak KTMM, tam da bu direnci nedeniyle 2014 tarihinde Kırım'ın Rusya tarafından işgalinden sonra, yarımadada yasaklandı, ayrıca liderleri de Kırım'dan kovuldu ve girişleri beş yıl süreyle yasaklandı, Tatar Türkleri nüfusu üzerinde kapsamlı politik şiddet uygulandı ve bu uygulama sürdürülmektedir. Kırım'da KTMM zorla kapatıldıktan sonra, Kiev'e taşındı. 2016 yılındaki Duma seçimini Kırım'daki yerli Tatar Türklerinin neredeyse tamamının boykot edişi, Duma seçiminin meşruiyeti üzerine düşen en büyük gölgedir, aynı zamanda söz konusu şiddet içermeyen boykot, Rus politik şiddetine karşı tüm olanaksızlık ve baskılara rağmen gösterilen büyük bir direniştir.

Seçim sırasında çıkarılan şiddet olaylarından biri, Rusya karşıtı Ukraynalı aşırı milliyetçiler tarafından Kiev'de seçimin yapılmasına engel olunmak istenmesiydi. Kiev'de Rusya Büyükelçiliği'nde açılan seçim sandıklarında oy kullanılmasını engellemek için oy kullananlara karşı ve büyükelçilik binasına yönelik fiziksel saldırılarda (yaralamayı da içeren) bulunuldu.

2016 Duma seçimiyle ilgili bir başka boykot çağrısı da Rusya Federasyonu'nun Yerli Halkları Birliği tarafından yapıldı. Söz konusu Birlik, Rusya'da nüfusun %20'si Rus olmayanlardan oluşmasına rağmen, Duma seçimine katılan partilerin Rus olmayanların

haklarını görmezden geldiğini ve bu konudaki rahatsızlıklarını dile getirmiştir. Bu nedenle Rus olmayan yerli halkların Duma seçimine katılan 14 partiden hiçbirini için oy kullanmayacaklarını ve sadece bireysel aday listelerindeki kendi yerli insanlarını destekleyeceklerini bildirmişlerdir.

Rusya Federasyonu'nun Yerli Halkları Birliği'nin seçim boykotu için bir başka önerisi de, 18 Eylül 2016'daki Duma seçiminde "herkese karşı (protiv vseh)" seçeneği kaldırıldığı için parti listelerinden gösterilen tüm adaylara karşı oy kullanmak için listedeki 14 partinin her birini işaretleyerek seçim pusulasının geçersiz kılınması biçimindeydi.

Seçimle ilgili durumsal olarak boykot çağrılarında biri de 2016'ta hayatta olan Navalni tarafından yapıldı. Navalni, lideri olduğu İlerleme Partisi'nin 18 Eylül 2016'daki seçime katılmasının hukuksuz bir biçimde engellenerek Duma seçimine katılmadığını belirtmiştir. Navalni, Birleşik Rusya partisinin dışında Duma'daki partileri "sistemin muhalifleri" olarak adlandırmıştır. Partisinin seçime katılması engellenen Navalni, PARNAS ve Elma partileriyle müttefik olduğunu söylemiştir. Ayrıca Komünist Parti ve Adil Rusya partilerinin bireysel listelerinde de değerli adaylar olduğunu söyledi. Kendi taraftarlarına da kendi bölgelerindeki uygun adaylar için oy vermelerini, ancak adaylar arasında değerli aday olmadığı durumda, seçimi boykot etmelerini önerdi (Partiya Progressa, 2016). Dolayısıyla Navalni, yandaşlarına PARNAS ve Elma partileri için, ayrıca Komünist Parti ve Adil Rusya partileri için ise bireysel adaylara göre oy kullanmalarını salık vermiş oldu.

Ancak Navalni, seçim sonrasında PARNAS ve Elma partilerinin seçim barajını aşamamalarının nedeni olarak seçmenin düşük katılım oranını göstermelerine karşılık, Navalni, öldürülen muhalif Boris Nemtsov'un kızıyla DW-Rusça gazetesinde yaptığı bir görüşmede "PARNAS ve Elma, kendilerini suçlasınlar, düşük katılım oranını değil" demiştir (Nemtsova, 2016).

Muhaliflerin Durumu

Günümüzde Rusya Federasyonu'nda temel belirleyici eyleyici Putin ve çalışma takımının, sadece iktidar partisi Birleşik Rusya'yı değil, aynı zamanda muhalefeti de büyük ölçüde denetleyerek biçimlendirdiği söylenebilir.

Medya, neredeyse tamamen Kremlin'deki temel eyleyicilerin denetimindedir. Ayrıca "Rus kimliği"nin inşası da, büyük ölçüde Kremlin'in denetimindedir. "Rus kimliği" ya da "Rusluk" adı altında Ortodoks Hıristiyan ve vurgulu bir biçimde eşcinsel karşıtı muhafazakâr değerler yayılmaktadır. Günümüzde Kremlin'in muhafazakâr politikası tarafından inşa edilen Rus kimliğinin, en belirleyici öğelerinden biri eşcinsel karşıtlığıdır. Rusya'da yetişkin olmayanlara yönelik eşcinsel propaganda malzemelerini yasaklayan bir kanun tasarısı onaylandı. Ayrıca Rusya'da eşcinselleri, hasta olarak kabul eden bir süreç nedeniyle, eşcinsellere kadın ya da erkek olmak için tıbbi tedavilerine yardımcı bağış kampanyaları açılmıştır. Rusya'daki Batı karşıtı kültür, kimlik inşasında "eşcinsel karşıtı Ortodoks Hıristiyan Rus kimliği" olarak ortaya çıkmaktadır.

Rus kimliği ve Ortodoks Hıristiyanlık dışında, Rusya Federasyonu'nda Müslüman olan nüfusa yönelik olarak da politikalar uygulanmaktadır. Rusya'da İslam inancının görünürlüğünün kaba güç ve/veya yumuşak güç ile bastırılmaz bir biçimde artması,

Kremlin'i "Rus İslamı" geliştirme stratejisine yöneltmiştir. Başlangıç olarak esas amacın, Müslüman inancına sahip kişileri Ruslaştırmak ve Kremlin'e bağlı ve sadık kalmalarını sağlamak olarak ortaya konduğu görülmektedir. Örneğin iktidarın yandaşları tarafından, Rusya'da camilerin dilinin Rusça olmasına vurgu yapıldığı gözlemlenmektedir. Kremlin tarafından "Rus İslamı" oluşturma projesinin, aynı zamanda "Amerikan İslamı" projesine karşı da geliştirildiği söylenebilir.

Rusya Federasyonu'nda yaklaşık 30 milyon Müslümanın bulunduğu (Dzen, 2024), bu nüfusun yaklaşık %90'ının da Sünni mezhebinden olduğunu belirtmek gerekir. Bu mezhepsel durumun da "Rus İslamı" projesinin icat edilmesini etkilediği söylenebilir. Çünkü "Amerikan İslamı" projesinin de temel mezhepsel hedeflerinden biri Sünni mezhebidir.

Rusya Federasyonu'ndaki yerli Türk nüfusun varlığı da Kremlin için sorundur. "Rus İslamı" gibi "Rus Türkü" projeleri geliştirilip son derece baskıcı ve etkili bir biçimde uygulanmaya çalışılmaktadır.

Bu kültürel ve politik bağlamda, Rusya Federasyonu'nda Kremlin tarafından başka bir deyişle iktidar partisi tarafından muhalif seslere yönelik olarak aşağıdaki uygulamaların gerçekleştirildiği söylenebilir:

1) Kapsayarak sisteme uyumunu artırma: Muhalifler, kimi durumlarda sistem tarafından kapsamaktadır. Örneğin bir zamanlar Putin'i eleştiren Pamfilova'nın Merkez Seçim Komisyonu'na getirilmesi gibi.

2) Dışlayarak diğerlerine de gözdağı vermek: Buna bir örnek olarak İlya Ponomaryov'un milletvekilliği yetkisinin elinden alınması gösterilebilir. Duma'da Kırım'ın Rusya'ya dâhil edilmesiyle ilgili 20 Mart 2014'te yapılan bir oylamada tek "hayır dâhil edilmesin" oyu veren milletvekili Ponomaryov'du. Kırım'la ilgili bu duruşu ve tepkisi nedeniyle, milletvekilliği düşürüldü.

3) "Yabancı ajan" olarak damgalayarak güven kaybına uğratma ya da en azından kuşku uyandırma: Muhalifler, kimi durumlarda "yabancı ajan" olarak damgalanarak dışlanmaktadır. Örneğin Kremlin'e muhalif Levada araştırma merkezinin yabancı ajan olarak damgalanması gibi. Levada, 2016'nın Ağustos ayında yaptığı bir kamuoyu yoklamasına dayanarak, "seçim, yoklamanın yapıldığı hafta yapılmış olsaydı Birleşik Rusya partisi %31 oy alacaktı" biçiminde bir açıklamada bulunmuştu. Bunun üzerine Levada araştırma merkezi, "yabancı ajan" olarak ilan edildi. Rusya'da 2012'de kabul edilen "yabancı ajan" yasasına göre, kamuoyu yoklaması yapmak gibi politik etkinlikte bulunan kuruluşlar, eğer dış mali destek alırlarsa yasaklanabilirlerdi. Ancak Levada'nın yetkilileri, Birleşik Rusya partisiyle ilgili Ağustos 2016'da yaptıkları söz konusu araştırma sonucunu yayınladıktan sonra "yabancı ajan" olarak damgalandıklarını belirttiler. Levada'nın "yabancı ajan" konumuna yerleştirilmesi, onu Eylül 2016'da yapacağı seçim öncesi kamuoyu yoklamasından alıkoydu.

4) Öldürme: Muhalifler, kimi durumlarda tümüyle bertaraf edilerek susturulmaktadır. Örneğin Putin'in liberal muhalifi Boris Nemtsov'un Kremlin karşısında arkadaşıyla yürürken öldürülmesi gibi (bkz. *Görsel 8*).

5) Etkisizleştirme: Muhalifler, kimi durumlarda kendileri için açılan alana çekilerek etkisizleştirilmeye çalışılmaktadır. Örneğin Avrupa'ya kaçan "sürgündeki muhalif"

Hodorovski'nin partisi sayılan PARNAS'ın 2016 Duma seçimine katılmasına izin verilmesi gibi. Bu gibi durumlarda, muhaliflere zaten kazanamayacakları koşullar altındaki bir alanda oynamalarına izin verilmektedir. Putin'e muhalif ve PARNAS'ın liderlerinden bir diğeri olan İlya Yaşın, *Birleşik Rusya - Suçlu Rusya* adlı kitabını tanıttı. Yaşın, kitapta iktidarda bulunan Birleşik Rusya partisinin yaptığı yolsuzlukları belgelendirmektedir. Bu kitabın Boris Nemtsov'un öldürülmeden önce yayınlacağını söylediği belgeleri içerdiği yazıldı. Yaşın, kitabını tanıttıktan iki gün sonra Moskova'da sokakta seçim öncesi yaptığı bir konuşma sırasında polis tarafından tutuklandı.

Görsel 8. İktidarın muhaliflerinden Boris Nemtsov'un öldürüldüğü köprü ve Nemtsov'un anısına bırakılan çiçekler, yazılar vs. Görselin sağında görülen gözlüklü, mavi paltolu ve şapkalı kişiyle köprüden geçerken biraz sohbet edildi. Köprünün adını "Nemtsov Köprüsü" olarak değiştirilmesini talep ettiklerini ve Nemtsov suikastı için adalet istediklerini ifade etti. (Görsel, Ekim 2015 tarihinde yazar tarafından çekildi / Y.Ö.A.).

6) Kendi muhalifini üretme: Gerçek muhalifleri, çeşitli yol ve yöntemlerle etkisizleştirerek Kremlin, kendine "sadık muhalifler" ya da başka bir deyişle "göstermelik muhalifler" üretmektedir. Örneğin gerçek liberalleri bertaraf ederek, "göstermelik liberaller" inşa etmesi gibi, aynı zamanda "göstermelik Müslümanlar", "göstermelik Türkler" üretmesi gibi.

7) İktidar dışı görünen muhalifler aracılığıyla etkisizleştirmeye çalışmak: Böyle bir uygulama PARNAS'a yönelik olarak Yurttaş Platformu partisi tarafından yapıldı. PARNAS'ın lideri Mihail Kasyanov, köktenci bir kişiliğe sahip olduğu, kin ve düşmanlık ürettiği ve anayasal düzeni zorla devirmeye çağırdığı gerekçesiyle 2016 Duma seçimine katılmaması için Yurttaşlar Platformu partisi tarafından mahkemeye verildi. Ancak mahkeme, Merkez Seçim Komisyonu'nda kaydı yapılmış olan partilerin seçime girmesinde bir engel olmadığı yanıtını verdi (Zamahina, 2016).

2016 Duma seçimi sürecinde muhaliflerin, iktidara karşı eylemlerinin aşağıdaki dört mesele etrafında döndüğü söylenebilir:

1. Rusya'daki yolsuzluklar
2. Ukrayna'ya yönelik saldırgan politika
3. Muhalif seslerin susturulması
4. Rus olmayan nüfusa yönelik ayrımcılık ve dışlamalar

Navalni, iç yolsuzluklarla mücadele konusunda, ayrıca Ukrayna'ya yönelik saldırgan politika ve muhalif seslere yönelik politik şiddete karşı, dolayısıyla yukarıda sıralanan ilk üç mesele konusunda Rusya'da mücadele eden en tanınmış muhalifti. Navalni, kendisinin İlerleme Partisi ve PARNAS ile Elma partilerinin desteği ile Yolsuzlukla Mücadele Fonu kurmuştur. Fon, özellikle iktidardaki Birleşik Rusya partisiyle ilişkili kişi ve çevrelerin yaptığı yolsuzlukları kamuoyu önünde açığa vurmaktadır.

Hayattayken Navalni'nin ve Yolsuzlukla Mücadele Fonu'nun amaçlarından biri, Rusya'nın hariç tutarak onaylamadığı, Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin 20. Maddesi'ni imzalayarak Sözleşme'yi tamamen kabul etmesidir. BM Sözleşmesi'nin 20. Maddesi, yasadışı zenginleşmeye ilişkin cezai yaptırım uygulanmasını içerir.

Rusya Federasyonu'nda ne iç muhalifler (Navalni, Elma ve PARNAS partileri gibi), ne de ülke dışındaki muhalifler (Kasparov ve Hodorovski gibi) kadar seslerini duyuramazlar da yine de bir muhalefet daha bulunmaktadır. Bu "sessiz muhalefet", Rus olmayanların muhalefetidir ve kendilerine yönelik Rusya'da uygulanan ayrımcılıklara karşı mücadeleden oluşmaktadır. Bu sessiz muhalifler, ne içerideki ne dışarıdaki milliyetçi ya da liberal ünlü Rus muhaliflerden pek destek alamamaktadırlar. Bu yöndeki muhalefetlerden biri, Tataristan'da "İdil ve Halk Karşı" adlı bir grup tarafından, seçim öncesinde Birleşik Rusya partisine karşı boykot çağrısında görülmektedir. Rus olmayan muhalifler (çoğu yerli Türklerden oluşmaktadır), 18 Eylül 2016'da Birleşik Rusya'yı ve onun aday gösterdiği kişileri boykot etmeye çağırmıştır (Grigorev, 2016).

Sonuç ve Tartışma

Sonuç olarak Rus yayılcı kültür tarafından güdülenen Rusya'nın iç ve dış politikası açısından 2016'daki Duma seçimiyle ilgili, aşağıdaki yedi değişkenin öneminden söz edilebilir:

- 1) Rusya Federasyonu'nda ilk kez Kırım'da Duma seçimi yapıldı. Kırım'daki Duma seçimini ve sonuçlarını tanıyan ülkeler de var (örneğin ŞİO ve BDT üyesi ülkeler), aynı zamanda tanımayan ülkeler de var (örneğin Türkiye, Japonya, AB, ABD gibi).
- 2) Ukrayna 2016'daki Duma seçimini tümüyle tanımadığını belirten yasayı onayladı.
- 3) Seçmenin düşük katılım oranı dikkat çekiciydi. Bu oranı, Rusya karşıtı ülkeler "seçmenin seçimle bir şey değiştirebileceğine yönelik umutsuzluğu" olarak yorumlarken, Kremlin merkezli bakış açısı "seçmenin istikrar isteği" olarak yorumladı.
- 4) Seçim hileleri, Rusya karşıtlarının ve Putin'in politikalarına muhaliflerin en sık üzerinde durduğu mesele oldu. Ancak 2016'da apaçık belgelendirilen seçim hileleri, bir önceki seçimde olduğu gibi kitlesel kalkışmalara yol açmadı. Bunun en temel nedenlerinden birinin, son dönemde Rusya'daki seçimde dış düşman algısının

artışı/arttırılışı olduğu söylenebilir. 2013'ten sonra Rusya'nın "Ukrayna'nın Batı ile ilişkileri" üzerine saldırısının artması sonrası, Rusya'ya karşı yaptırımların uygulanması ve "dış düşman"ın görünürlüğünü arttırması, "iç düşman"ı Rusyalı seçmen açısından bir ölçüde unutturmuş ya da daha az savaşılabilecek bir konuma yerleştirmiş olabilir.

5) Putin karşıtı liberaller (Hodorovski, PARNAS, Elma) ile Putin karşıtı aşırı Rus milliyetçileri (Navalni) arasında bir kez daha işbirliği yapıldı.

6) Yerli Türklerin varlığı, küçük bir ölçüde de olsa iki açıdan görünür oldu: Kremlin tarafından görünür olmalarına izin verilen görünüm (buna en önemli örnek Yurttaş Platformu partisinin Başkurt lideri) ve diğer yandan sistem karşıtı yerli halkın seçim karşıtı boykotları (buna en önemli örnek Kırım'daki Tatar Türklerinin seçim boykotu, Tataristan'da partilerin önerdiği adaylara karşı boykot çağrıları, vs.).

7) Bu seçim, 2018 yılında gerçekleşecek devlet başkanlığı seçiminin ön aşaması olarak da algılandı. 2016 Duma seçimini, 2018'deki devlet başkanlığı seçimiyle en fazla ilişkilendiren iktidardaki Birleşik Rusya partisi oldu. 2016'da resmi liderinin Medvedev olduğu iktidardaki Birleşik Rusya partisinin seçim sloganlarından biri "Başkanın partisine oy ver" biçimindeydi. 2016 Duma seçimi sonucunda iktidardaki Birleşik Rusya partisinin (bireysel adaylarla birlikte) %80'e yaklaşan mutlak çoğunlukla kazanması ile Putin, rakipsiz güce sahip bir imge çizmiştir. Elbette bu mutlak zaferde seçim hileleri, muhaliflerin etkisizleştirilmesi, seçim öncesi seçimle ilgili yeni yasal düzenlemeler vb. gibi etkenlerin payı göz ardı edilemeyecek kadar büyüktür.

Putin ulusal güvenlik başta olmak üzere Rusya'nın çıkarları için çalışmak vurgusunu sürekli yapmaktadır. Putin, gücünü korumak ve toplumsal yapıyı bütünleştirmek için hem Çarlık, hem İmparatorluk, hem de Sovyet döneminin simge, imge ve yöntemlerinden yararlanmaktadır. Dolayısıyla, Rusya Federasyonu vatandaşlarına tarihsel bütünsel bir bellek aktarımı, aynı zamanda komünizm karşıtlarına da komünistler için de kapsayıcı söylem geliştirmekte, geleceği günümüze, günümüzü geçmişe, geçmişini geleceğe bağlama uğraşısı sergilemektedir. Ayrıca tarihsel ve kültürel olarak mevcut kapsayıcılığın yetmediği durumlarda, yeni oluşumlar için yeni kapsayıcı stratejiler üretme çabası da görülmektedir. Bu konuda en yeni kapsayıcı strateji olarak, Rus Ortodoks Kilisesi'nin ahlaki olarak nüfuz edemediği Müslüman nüfus için "Rus İslamı" projesini uygulamaya geçirmiş oluşu gösterilebilir.

Sonuç olarak Moskova açısından bakıldığında, Rusya içinde başlarının ezilmeye çalışıldığı yılanlar (bkz. *Görsel 1*'deki simgeye) bir yandan özellikle "liberal yılanlar" iken, diğer yandan "Rus olmayan eşitlik isteyen yılanlar" olduğu görülmektedir. 2016'daki Duma seçimi sürecinde Moskova tarafından (ya da mecazi olarak "Aziz Georgi" tarafından) söz konusu "yılanlar"ın başlarının bir kez daha büyük bir ölçüde ezildiği söylenebilir. İçerideki ve dışarıdaki yılanların başlarını daha küçükken ayakları altına alıp ezmek için Moskova, stratejiler üretmeye ve uygulamaya devam etmektedir.

Kaynaklar

Adamova, S. (2016). Sotsiolog Levada-Tsentra: Za God Podderjka Edinoy Rossii Upala Poçti Vdvoe. *The Insider*, <https://theins.ru/opinions/30683>

- Asker, A. (2010). *Rusya*. 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/rusya/2010/12/14/6020/rusyanin>
- Duma. (2022). <http://duma.gov.ru/news/55420/>
- Dzen. (2024). İslam Nastupayet Po Vsem Frontam, Skoro Budut Zahvaçeniy Rossiya i Afrika, <https://dzen.ru/a/ZaJugUGfRIZk-3i5>
- Eho-Moskvıy. (2016). Ella Pamfilova Ne Vidit Osnovaniy Dlya Uhoda V Ostavku, <https://echo.msk.ru/news/1843462-echo.html>
- Galinskaya, İ.L. (2010). Obraz Georgiya Pobedonostsa v Kul'ture Rossii. *Vestnik Kul'turologii*, (3), 87-90. <https://cyberleninka.ru/article/n/obraz-georgiya-pobedonostsa-v-kulture-rossii/viewer>
- Gamov, A. (2016). Sergey Mironov: 'Nizkaya Yavka – Eto Oçen Trevojno'. *Komsomolskaya Pravda*, <https://www.kp.ru/daily/26583.5/3598924/>
- Grigorev, A. (2016). Zaştitniki Volgi Gotovyat 'Eдинoy Rossii' 'Bulavoçnyy Ukol' Pod Kazanyu. *Ideal.Realii*, <https://www.idelreal.org/a/27996269.html>
- İzvestiya. (2016). Putin: U Nas Narod Znaet, Kuda Poslat Nado. *İzvestiya*, <https://iz.ru/news/634163>
- Jurnal FOMA. (2023). Georgiy Pobedonosets: Gde, Pomimo İkon, Mojno Vstretit' İzobrajenıye Etogo Svyatogo?, <https://foma.ru/georgij-pobedonosec-gde-pomimo-ikon-mozhno-vstretit-izobrazhenie-jetogo-svjatogo.html>
- Karta. (2016a). Karta Naruşeniy Na Vıyborah, <https://www.kartanarusheniy.org/>
- Karta. (2016b). Karta Naruşeniy Na Vıyborah, <https://www.kartanarusheniy.org/2016-09-18>
- Konstitutsiya Rossiyskaya Federatsii. (y.k.a). <http://constitution.ru/10003000/10003000-5.htm>
- Konstitutsiya Rossiyskaya Federatsii. (y.k.b), <http://constitution.ru/10003000/10003000-7.htm>
- Kotlyar, M. (2021). "Nagornaya propoved i kodeks stroitelstva kommunizma - odin v odin", <https://www.gazeta.ru/social/2021/09/02/13943414.shtml>
- Lenta.ru. (2016). Rossiyskiy Kosmonavt Progolosoval S Zemnoy Orbitıy. *Lenta.ru*, https://lenta.ru/news/2016/09/18/golossvyshe/?utm_source=lentatw&utm_medium=social&utm_campaign=rossiyskiy-kosmonavt-progolosoval-s-zemn
- Navalni, A. (2007). NAROD Za Legalizatsiya Orujie, <https://www.youtube.com/watch?v=oVNJiO10SWw>
- Navalni, A. (2016a). Vıy Ne Proıgrali, Potomu Çto Eto Ne Vıborıy, <https://www.youtube.com/watch?v=KCpMUPkbt6g>
- Navalni. (2016b). Dorogaya Ella Aleksandrovna Pamfilova, Uyodite. İ Volodina S Soboy Zabirayte, <https://navalny.com/p/5068/>

- Nemtsova, J. (2016). Aleksey Navalny: 'Ya Ne Prizival K Boykotu Vıyborov'. *DW-Russkiy*, <https://www.dw.com/ru/алексей-навальный-я-не-призывал-к-бойкоту-выборов/a-19563395>
- Özkan, V. ve Dinç, A. (2015). Rusya'nın Batı-Karşıtı Politikasında Türkiye Nasıl Konumlandırılmaktadır?. *Sosyal Bilimler Dergisi / SOBİDER*, 2(2), 100-121.
- Partiya Progressa. (2016). Zayavlenie Partiya Progressa Ob Otnoşenii K Vıyboram V Gosudarstvennyu Dumu V Sentyabre 2016 Goda. *Partiya Progressa*, <https://partyprogress.org/news/60/>
- Rbc. (2016). Praymeriz "Eduoy Rossii" Proigrali Okolo 50 Deputatov Gosdumıy, <https://www.rbc.ru/politics/24/05/2016/574474909a7947060d7c2e82>
- Ria Novosti. (2016). Krimskie Tatarıy Aktivnyı V Respublikanskom Politıçeskom Protseste- Smirnov. *Ria Novosti*, <https://crimea.ria.ru/politics/20160918/1107321202.html>
- Siberian BEAR. (2016). Jirinovski: Ya Nenavıju Vas, Yedinaya Rossiya!, <https://www.youtube.com/watch?v=prtLJ7t5awQ>
- Şumilin, O. (2016). Rada Postanovila, Şto Ne Viznae Novu Derjdumu RF. *Ukrainskaya Pravda*, <https://www.pravda.com.ua/news/2016/09/20/7121204/>
- TRT-Russkiy. (2016). V Turtsii Poçti 1,5 Tıysyaç Rossiyan Progolosovali Na Vıyboray V Gosdumu. *TRT-Russkiy*, <http://www.trt.net.tr/russian/iz-rossiiskogo-i-turietskogo-mira/2016/09/19/v-turtsii-pochti-1-5-tys-rossiian-progholosovali-na-vyborakh-v-gosdumu-572730>
- Umland, A. (2010). Zhirinovskii As A Fascist: Palingenetic Ultra-Nationalism And The Emergence Of The Liberal-Democratic Party Of Russia In 1992-93, https://www.academia.edu/436588/Zhirinovskii_as_a_Fascist_Palingenetic_Ultra-Nationalism_and_the_Emergence_of_the_Liberal-Democratic_Party_of_Russia_in_1992-93
- Umland, A. (2016). #Zhirinovskii's Resurgence: #LDPR Achieves Its 2nd Best Result In National Elections Since 1993, <https://www.linkedin.com/pulse/zhirinovskiis-resurgence-ldpr-achieves-its-2nd-best-result-umland>
- Varlamov. (2016). Za Kogo Ya Budu Golosovat 18 Sentyabrya, <https://varlamov.ru/1954679.html>
- Vtsiom. (2016). <https://wciom.ru/index.php?id=238&uid=115845>
- Zamahina, T. (2016). TSİK Ne Podderjal Snyatie Spiska 'Parnasa' S Vıborov. *RG*, <https://rg.ru/2016/09/10/cik-ne-podderzhal-sniatie-spiska-parnasa-s-vyborov.html>

Structured Abstract

The Russian Federation (Russia, RF) consists of 21 republics, 46 provinces, 9 borders, 3 federated cities, 4 autonomous districts and one autonomous province. However, since the Crimean peninsula was annexed by Russia with the “referendum game” held in the Autonomous Republic of Crimea, located within the borders of Ukraine, on March 16, 2014, official figures based in Moscow have added the peninsula under the name “Republic of Crimea”, increasing the number of republics of Russia to 22. Thus, the Russian Federation consists of 84 federated units, but official figures show this number as 85, including Crimea.

However, today, many countries, including Turkey, continue to recognize Crimea as a part of Ukraine but not as a part of Russia. Accordingly, the countries in question do not recognize the State Duma elections held by Russia in Crimea on September 18, 2016.

In the article, the State Duma elections held in the Russian Federation and the Crimean peninsula on September 18, 2016 are analyzed within a cultural sociological framework in the context of some socio-cultural variables. Analysis is done by taking into account national and international variables such as election boycott and fraud, the new election system, the situation of the opponents, statements of countries that recognize and do not recognize the election results, etc. The 2016 elections are important because they were the first State Duma elections held in Crimea after it was annexed by Russia through a referendum game. With this election, a new political and socio-cultural process began that continues today. The article is based on primary data obtained through the interview and observation techniques of the qualitative research method, on the one hand, and secondary data obtained from academic and media sources, on the other hand.

The competition symbols used by the two main rivals against each other in the Duma elections in 2016 (see *Image 1* and *Image 2*) summarize the election in question on a visual level.

It can be said that the opposition's actions against the government during the 2016 Duma election period revolved around the following four issues: Corruption in Russia; Aggressive policy towards Ukraine; Silencing dissenting voices; Discrimination and exclusions against the non-Russian population.

Once again, there was cooperation between anti-Putin liberals (Hodorovsky, PARNAS, Apple) and anti-Putin extreme Russian nationalists (Navalny).

The presence of indigenous Turks became visible, albeit to a small extent, from two perspectives: on the one hand, the appearance that they were allowed to be visible by the Kremlin (the most important example of this is the Bashkir leader of the Citizen Platform party) and, on the other hand, the anti-election boycotts of anti-system indigenous people (the most important example of this is the one in Crimea). Election boycott of Tatar Turks, boycott calls against candidates proposed by parties in Tatarstan, etc.).

The low voter turnout rate was striking. In order to legitimize the low turnout rate, circles in power or close to the government have compared the low turnout rate of voters in elections in Western Europe with the low turnout rate in the Duma elections in Russia in

2016. With such a comparison, it was intended to emphasize that low participation in the election is an indicator of “development and strengthening” in the Russian Federation.

However election fraud was the issue most frequently emphasized by anti-Russian critics and opponents of Putin's policies.

During the Duma election in 2011, tens of thousands of people went out to street protests in the days after the election due to election fraud around the ballot boxes. However, although many electoral frauds were recorded during the Duma election process in 2016, there were no mass street protests after the election. It seems that almost all of the fraud and corruption recorded around the election ballot boxes was committed by supporters of the ruling United Russia party. Election fraud was also shared online.

As a result, when viewed from Moscow's perspective, it can be seen that the snakes whose heads are being tried to be crushed in Russia (see the symbol in *Image 1*) are, on the one hand, especially “liberal snakes”, and on the other hand, they are “non-Russian snakes who want equality”. It can be said that the heads of these “snakes” were once again crushed to a great extent by Moscow (or figuratively, by “St. George”) during the Duma election process in 2016. Moscow continues to develop and implement strategies to crush the heads of snakes inside and outside while they are still small.